

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ

Стаття присвячена аналізу проблеми підготовки майбутніх викладачів дошкільної педагогіки і психології до інноваційної професійної діяльності. Розкрито сутність поняття «інноваційна педагогічна діяльність»; висвітлено специфіку професійних функцій магістра спеціальності «Дошкільна освіта»; проаналізовано сучасні підходи до проблеми професійної підготовки майбутніх викладачів, зокрема дошкільної педагогіки і психології; розглянуто шляхи підготовки майбутніх викладачів до інноваційної професійної діяльності, окреслено не вирішені проблеми.

Ключові слова: *магістр, викладач, майбутній викладач дошкільної педагогіки і психології, інноваційна педагогічна діяльність, підготовка до інноваційної професійної діяльності*

Статья посвящена анализу проблемы подготовки будущих преподавателей дошкольной педагогики и психологии к инновационной профессиональной деятельности. Раскрыта сущность понятия «инновационная педагогическая деятельность»; освещена специфика профессиональных функций магистра специальности «Дошкольное образование»; проанализированы современные подходы к проблеме профессиональной подготовки будущих преподавателей, в частности дошкольной педагогики и психологии;

рассмотрены пути подготовки будущих преподавателей к инновационной профессиональной деятельности, определены нерешенные проблемы.

Ключевые слова: *магистр, преподаватель, будущий преподаватель дошкольной педагогики и психологии, инновационная педагогическая деятельность, подготовка, к инновационной профессиональной деятельности*

The article is devoted the analysis of problem of preparation of future teachers of preschool pedagogics and psychology to innovative professional activity. Essence of concept «Innovative pedagogical activity is exposed»; lighted up specific of professional functions of master's degree of speciality «Preschool education»; modern approaches are analysed to the problem of professional preparation of future teachers, in particular preschool pedagogics and psychology; the ways of preparation of future are considered; unsolved problems are certain.

Key words: *master's degree, teacher, future teacher of preschool pedagogics and psychology, innovative pedagogical activity, preparation to innovative professional activity*

Актуальність дослідження. Зміни, викликані реформуванням і модернізацією системи вищої освіти в Україні, наближенням її до європейських та світових стандартів, поступовим переходом до реалізації компетентнісної освіти особистісної педагогіки і діяльнісної моделі навчання спричинили виникнення нового соціального замовлення на викладача, спроможного здійснювати інноваційну професійну діяльність.

Серед причин, які зумовлюють необхідність підготовки майбутнього викладача дошкільної педагогіки і психології до інноваційної професійної діяльності, можна виділити такі: по-перше – розвиток інноваційних процесів у дошкільній освіті – апробація вітчизняних і зарубіжних освітніх технологій, впровадження авторських навчальних програм, методик, технологій, комп'ютеризація дошкільної освіти, поява нових типів дошкільних закладів, що, в свою чергу, потребує оновлення навчальних планів і програм підготовки фахівців дошкільного профілю, розробки і впровадження нових навчальних курсів і спецкурсів, використання у викладанні нових наукових концепцій, забезпечення

практико-орієнтованого характеру навчання, технологізації педагогічного процесу та ін.; по-друге – соціальне замовлення на інноваційно-орієнтованого фахівця, здатного професійно і творчо працювати у галузі дошкільної освіти, запроваджувати нововведення, вміло поєднувати традиційне з новим.

Зазначене вище актуалізує проблему підготовки майбутніх викладачів дошкільної педагогіки і психології до інноваційної професійної діяльності. Тільки викладач з високим інноваційним потенціалом здатний підготувати фахівця, спроможного забезпечувати інновації в системі дошкільної освіти.

Результати аналізу науково-педагогічної літератури свідчать, що вчені приділяють значну увагу розробці вимог до загальної підготовки викладача вищого навчального закладу, формуванню його професійної компетентності, педагогічної культури, здатності до наукового пошуку та інноваційної діяльності. Ці проблеми знайшли своє розв'язання у працях А. М. Алексюка, А. Д. Бондара, О. А. Дубасенюк, С. С. Вітвицької, О. І. Гури, В. Ф. Ісаєва, Н. В. Кузьміної, В. І. Лозової, В. К. Майбороди, А. К. Маркової, О. О. Мороза, І. П. Підласого, Т. І. Поніманської, Г. М. Романової, С. О. Сисоєвої, М. М. Фіцули та інших.

Різні аспекти підготовки педагогів до інноваційної діяльності висвітлено у працях Ю. О. Будас, І. В. Гавриш, Т. М. Демиденко, Н. І. Клокар, О. Г. Козлової,

Ю. Г. Максимова, Л. А. Машкіної, Л. О. Пертиченко, Л. С. Подимової, В. О. Сластьоніна та інших.

Шляхи удосконалення професійно-педагогічної дошкільної освіти розглядають Л. В. Артемова, А. Г. Беленька, А. М. Богуш, В. Є. Бенера, К. І. Волинець, Н. М. Голота, Н. Г. Грама, І. М. Дичківська, О. Г. Кучерявий, Н. В. Лисенко, Л. А. Машкіна, М. Л. Машовець, В. В. Нестеренко, С. А. Петренко, Т. І. Поніманська, І. В. Шевченко та ін.

Дослідженням проблем професійної підготовки майбутніх викладачів дошкільної педагогіки і психології займаються російські дослідники І. О. Лавринєць, Н. О. Морєва, С. М. Силіна та ін. Водночас така важлива проблема, як підготовка майбутніх викладачів дошкільної педагогіки і психології до інноваційної професійної діяльності не стала предметом спеціальних досліджень вчених і практиків. Означена проблема розглядається дослідниками переважно в контексті підготовки фахівців для системи дошкільної освіти – вихователів, керівників ДНЗ (Г. В. Беленька, І. М. Дичківська, Л. А. Машкіна, Т. І. Поніманська та ін.). Тому серйозної науково-теоретичної розробки потребує питання підготовки майбутніх викладачів дошкільної педагогіки і психології до інноваційної професійної діяльності.

Метою: є теоретичний аналіз наукових джерел з проблеми підготовки майбутніх викладачів дошкільної педагогіки і психології до інноваційної професійної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Поняття «інноваційна педагогічна діяльність» розглядається науковцями у різних аспектах: як розроблення, освоєння й використання нововведень (Л. І. Даниленко, Т. М. Демиденко, І. В. Гавриш та ін.); як здатність до генерації ідей та їх втілення у педагогічну практику (Л. М. Ващенко, В. І. Загв'язинський та ін.); як вищий ступінь педагогічної творчості, педагогічного винахідництва (Н. І. Клокар, О. Г. Козлова та ін.); як експериментальна і пошукова діяльність педагогічних працівників з метою розроблення, експерименту, апробації, впровадження і застосування

педагогічних інновацій (В. М. Малихіна та ін.).

Дані визначення свідчать про те, що для інноваційної діяльності викладача вищого навчального закладу характерним є творчий підхід до справи, генерування ідей, проведення експериментальних досліджень, втілення нового у педагогічну практику.

Підготовку до інноваційної діяльності доцільно здійснювати у період професійної підготовки майбутніх педагогів, оскільки від того, які професійні знання, вміння, особистісні якості сформуються у студентів у вищому навчальному закладі, буде залежати доля майбутнього в Україні.

У системі вищої педагогічної освіти підготовка майбутніх викладачів дошкільної педагогіки і психології здійснюється через магістратуру. Завдання магістратур спрямовано на забезпечення магістрантів знаннями та вміннями інноваційного, науково-дослідницького та управлінського характеру.

Як зазначає Г. В. Беленька, випускник магістратури — це найбільш професійно підготовлений спеціаліст в галузі дошкільної педагогіки, дитячої психології та методик дошкільного виховання. Головне професійне призначення випускника магістратури — викладач дошкільної педагогіки, дитячої психології та

методик дошкільного виховання у вищих навчальних педагогічних закладах різного рівня акредитації, здатний до творчої наукової роботи за даним напрямком [1, с. 60].

Магістр за напрямом «Педагогічна освіта» зі спеціальності «Дошкільна освіта» може виконувати всі функції професійної діяльності попередньо пройдених освітньо-кваліфікаційних рівнів (оздоровчо-профілактичну, діагностико-прогностичну, плануючу, навчально-розвиваючу, виховну, комунікативну, просвітницьку, організаційно-педагогічну, контролюючу (бакалавр); професійно-технологічну, науково-методичну, соціально-педагогічну, управлінську (спеціаліст)); а також здійснювати в умовах вищого навчального закладу такі функції, як: світоглядно-спрямовуючу; науково-дослідницьку; професійно-педагогічну; організаційно-методичну [1, с. 62].

Магістр, що отримує більш високий рівень фахової підготовки, готується до викладацької та наукової діяльності, опановує всі предмети, що викладаються на високому науковому рівні і може здійснювати науково-дослідницьку роботу в системі дошкільної освіти та виховання [там само].

За цих умов особливого значення набуває якісно нова організація професійної підготовки магістрантів, яка озброїть майбутніх викладачів дошкільної педагогіки і психології вміннями інтегрувати спеціальні, психолого-педагогічні, методичні й дидактичні знання у різних ситуаціях професійній діяльності та застосовувати наявний досвід для особистісного саморозвитку і самовдосконалення. Це потребує принципово нового змісту, методів і форм педагогічної підготовки, метою якої є формування викладача-дослідника, здатного до інноваційної діяльності у системі вищої та дошкільної освіти.

Сьогодні ми маємо досить чітко окреслену законодавчу базу інноваційних перетворень у галузі вищої педагогічної та дошкільної освіти: Закони України «Про освіту» (1991); «Про дошкільну освіту» (2001); «Про вищу освіту» (2002); Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») (1993); Національна доктрина розвитку освіти (2002); Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності (2000); Лист Міністерства освіти і науки України «Про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)» (2001); «Концептуальні засади розвитку

педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір» (2004); Положення про організацію наукової, науково-технічної діяльності у вищих навчальних закладах III та IV рівнів акредитації (2006); План заходів щодо розвитку вищої освіти на період до 2015 року (2010); Державна цільова соціальна програма розвитку дошкільної освіти на період до 2017 року (2011); Постанова «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» (2011); Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) (2012); Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки, у яких відображено тенденції до демократизації, гуманізації та інформатизації освіти, необхідність розвитку наукової та інноваційної діяльності в освіті, передбачено заходи, спрямовані на становлення педагога як суб'єкта модернізаційних перетворень в освітній галузі.

Входження української освіти до Європейського освітнього простору передбачає не тільки фундаментальні інновації цього соціального інституту взагалі (прийняття нових градацій дипломів, ступенів і кваліфікацій; уведення дворівневої системи освіти; впровадження єдиної системи кредитних одиниць;

визначення та отримання європейських стандартів якості освітніх послуг; усунення бар'єрів для розширення мобільності студентів, викладачів, науковців та управлінців вищої школи тощо), а й висуває нові вимоги до професійної компетентності викладачів вищих навчальних закладів. Перш за все, Болонський процес вимагає від педагога вищої школи постійного оновлення знань, вміння навчатися протягом всього життя, бути науковцем і дослідником, сформувати в собі адекватні здібності і якості в процесі свого професійного становлення. Викладач повинен бути не тільки методистом, а й серйозним вченим, вести розгалужені наукові дослідження, залучати до них студентів. Основними професійними якостями педагога вищого навчального закладу, на думку генерального директора Європейської асоціації університетів Л. Вільсон, мають бути: загальна психолого-педагогічна ерудиція; методологічність мислення та діяльності; демократизм мислення та поведінки; професійний прагматизм; гнучкість у спілкуванні та здатність орієнтуватися в нестандартній ситуації; високий рівень організаційних вмінь [8, с. 2].

Проблема формування професійної компетентності викладача, однією із складових якої є готовність до інноваційної діяльності, одержала висвітлення у зарубіжній і вітчизняній літературі та ряду дисертаційних досліджень. Так, у дисертаційному дослідженні О. І. Гури, психолого-педагогічна компетентність викладача ВНЗ визначається як особистісно-професійна системна якість педагога, що забезпечує на особистісному рівні його самоорганізацію (самопідготовку й самореалізацію) відповідно до вимог професійної діяльності у ВНЗ та виявляється в актуальному стані у формі професійної компетентності. На думку дослідника, феномен психолого-педагогічної компетентності викладача ВНЗ має бути представлений, з одного боку, змістовими характеристиками: діяльнісними (професійні знання, вміння, навички) та особистісними (властивості, здібності й якості) компонентами, з другого – механізмами і процесами їх узагальнення та прояву. Поєднання цих складових здійснюється на основі самосвідомості, що характеризується рефлексивним (науковим) рівнем свого розвитку: усвідомленням педагогом своєї професійної (предметної) діяльності, професійних (соціальних) відносин і самого себе як суб'єкта діяльності та професіонала (Я – педагог) [4].

На думку С. О. Сисоевої, система професійно-педагогічної освіти викладача

вищого навчального закладу повинна бути відносно автономною та найбільш гнучкою підсистемою неперервної професійної освіти, оскільки саме в її межах може бути подолана криза професійної некомпетентності фахівців різних галузей та вирішено питання підготовки науково-педагогічних кадрів до діяльності в умовах модернізації вищої освіти. Проблема підвищення ефективності педагогічної діяльності викладача вищої школи повинна вирішуватися в контексті удосконалення його науково-предметної та психолого-педагогічної компетентності [10, с. 322].

Вчена зазначає, що необхідність створення у кожному вищому навчальному закладі цілісної системи неперервної професійно-педагогічної освіти викладачів вищої школи зумовлюється тим, що викладачі як професіонали у своїй галузі науки, що проектується на предмет викладання, повинні постійно оновлювати і удосконалювати свої наукові знання.